

Методичний коментар до уроку “У світлі місяця”

Один ритм — різні інструменти

Різні вітання

Люди бачать одне й те саме по-різному: на різне звертають увагу, помічають різні, часто непомітні для інших, деталі, описують своїми словами, отримують різні враження... Ми і схожі, і різні водночас, доповнюємо одне одного, що допомагає нам бачити різнобарвну картину світу.

Запропонуйте дітям поміркувати, як їм сьогодні хочеться привітатися з класом, або з різними однокласниками та однокласницями. Дайте дітям 2 хвилини на вітання.

- Привіталися? Чи почули ви однакові вітання?
- Яких привітань було більше: однакових чи різних? Як гадаєте, чому?

Запропонуйте дітям вибрати предмет, який зацікавить і дівчаток, і хлопчиків. За 1 хвилину на листочках діти записують якомога більше слів, які описують його. Потім по черзі читають по одному слову і закреслюють вже згадані слова. У кого лишилося більше незакреслених слів? Далі можна порівняти описи.

- Чи є однакові описи? Чому?
- Чи кожна людина є унікальною? Навіть близнюки?
- Як помітити унікальність кожної людини?

Виконуємо ритм

- А в чому унікальність музичних інструментів?
- Що допомагає нам відрізнити один музичний інструмент від іншого?

Діти одразу можуть сказати, що зовнішній вигляд допомагає відрізнити музичні інструменти.

- А якщо заплющити очі, чи можна тоді впізнати музичні інструменти?

Запропонуйте дітям виконати ритм на різних музичних інструментах, а потім дібрати 2-3 інструменти, звучання яких добре поєднується одне з одним, і зіграти на них ритм.

- Які інструменти краще поєднуються?

Ніч яка місячна...

Знайомимося з композитором

Якщо діти у 3 класі вже слухали музику Клода Дебюссі, запропонуйте їм пригадати, що саме вони слухали, чим вирізняється музика цього композитора. Коротко нагадайте біографію композитора.

Клод Дебюссі — французький композитор-імпресіоніст, піаніст, диригент. Дебюссі почав навчатися музики у 9 років, а вже в 10 вступив на молодше відділення Паризької консерваторії. Під час навчання проявилось його нетрадиційне мислення, що спричинило зіткнення з викладачами гармонії. Справжнє задоволення музикант-початківець отримував у класах композиції та фортепіано. Дебюссі виступав як піаніст і диригент, виконуючи власні твори.

К. Дебюссі часто називають батьком музики ХХ ст. Він показав, що кожний звук, акорд, тональність можуть бути почуті по-новому, можуть мати більш вільне, барвисте життя, немовби насолоджуватися своїм звучанням, його поступовим, таємничим розчиненням у тиші. Музика Дебюссі близька до імпресіонізму в живописі: самодостатня барвистість невловимих, текучо-рухомих моментів, любов до пейзажу, повітряна трепетність простору. Не випадково Дебюссі вважається основним представником імпресіонізму в музиці.

Композитор збагатив засоби музичної виразності, оркестрову і фортепіанну палітру. Він створив імпресіоністську мелодику, що вирізняється гнучкістю нюансів і розпливчатістю. Музиці Дебюссі притаманні хиткість настроїв, витонченість, вишуканість, примхливість мелодики. Дебюссі вдалося втілити в музиці швидкоплинні враження, найтонші відтінки людських емоцій і явищ природи.

Дебюссі вважав, що музика подібна до природи своєю нескінченною мінливістю й різноманітністю форм: "Музика — саме те мистецтво, яке найближче до природи... Тільки музиканти можуть уловити всю поезію ночі й дня, землі й неба, відтворити їх атмосферу й ритмічно передати їхню неосяжну пульсацію".

Пригадайте з дітьми, що таке імпресіонізм, чим твори представників цієї течії вирізняються з-поміж інших.

Імпресіонізм (від фр. *impression* — *враження*) — мистецька течія в живописі, а також у літературі та музиці. Імпресіоністи у своїх творах намагаються відтворити особисті враження та спостереження, відчуття і переживання, схопити мінливі ефекти світла і не мають на меті об'єктивно відображати реальність, а намагаються поділитися власними почуттями.

Місячне сяйво у звуках

Послухайте з дітьми різні варіанти виконання п'єси "Місячне світло" Клода Дебюссі.

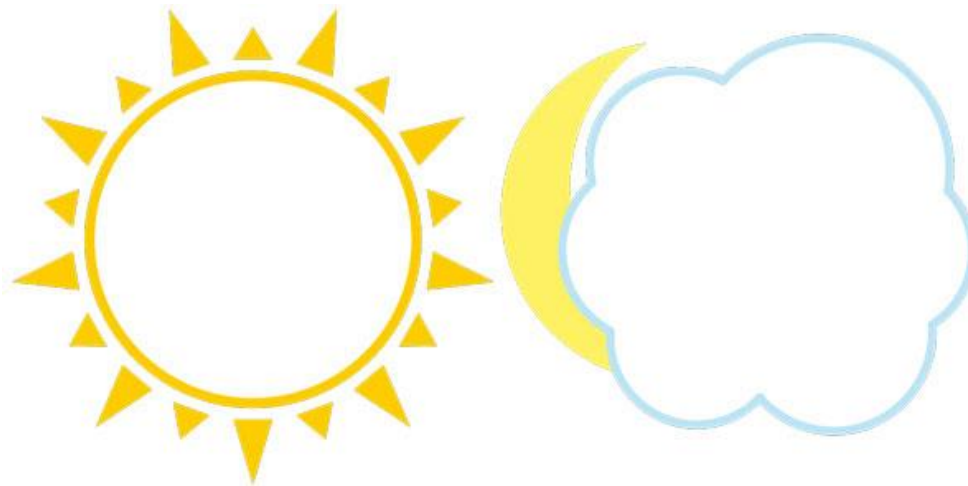
- Яке виконання вам подобається найбільше?
- Які музичні інструменти змалювали світло? Яке воно?

Під час роботи над музикою композитор завжди пригадував те, що бачив навколо, роздивлявся твори мистецтва. Тому його музика дуже образна.

- Розкажіть про музику, використовуючи слова з хмари слів на форзаці підручника. Чи всі слова ви використали? Які ще слова варто додати?
- Як композитор зобразив місячне світло? Ніч? Яку місцевість ви уявляєте, слухаючи музику?
- Коли вам хочеться слухати таку музику? Чи хочеться танцювати під неї?
- Опишіть або намалюйте те, що зобразили б під музику ви. Можливо, у вас є відповідна світлина?

Виконайте з дітьми завдання на с. 2 з [робочого зошита-альбому "Мистецтво"](#) для 4 класу.

Наспівайте мелодію, яка могла б зобразити сонячні промінчики. Опишіть її у першій хмарі слів, а в другій — музику в п'єсі Клода Дебюссі "Місячне світло".

- Порівняйте ці хмари слів. Зафарбуйте однакові слова, якщо такі будуть.
- Чим відрізняється сонячне світло від місячного?
- Чи може одна й та сама музика описувати і сонячні, і місячні промінці? Чому?

У музиці, як у житті

Запропонуйте дітям визначити – п'єса "Місячне світло" Клода Дебюссі написана в мінорі чи в мажорі? Імовірно, діти вагатимуться: музика ніжна, романтична, світла, задушевна, добра, але й задумлива, з легким сумом, а подеколи експресивна, бурхлива, промовиста, виразна.

П'єса написана в тональності ре-бемоль мажор, але ми чуємо не тільки радісну, а й сумну музику. Справді, у музиці все, як у житті — у мінорі можуть бути світлі миті, а в мажорі може звучати трагізм. Тому й не завжди дітям просто визначити, у якій тональності написана та чи інша музика.

То як же визначити лад у таких неоднозначних творах?

Тут має прийти на допомогу відчуття висоти стійких звуків тональності. Саме третій ступінь ладу утворює мажор чи мінор і створює забарвлення та відчуття відповідного ладу. Якщо третій ступінь високий, це — мажорний лад, якщо низький — тут головує мінор.

Запропонуйте дітям послухати мажорні й мінорні тризвуки і відчутти їхнє ладове забарвлення. Потім учителю варто зіграти початок п'єси та уривки з інших її частин, акцентувати увагу на тризвуках, які передають відповідний лад. Наприклад, перший такт першої частини (ре-бемоль мажор) і модуляційна частина в до-дієз мінор (En animant, до-дієз мінор) тощо.

Місяць-художник

Місячна стежинка

Пригадайте літній вечір біля моря, річки чи озера. Сонце вже відпочиває за обрієм. Легенький вітерець ласкаво торкається поверхні води. Вода поволі тремтить. На небі з'явився місяць.

- Яку стежинку намалював місяць на воді? Чим вона особлива?
- Чи цікаво на неї дивитися? Чому?

Подивіться, як цю мить зобразив Йоган Бартолд Йонгкінд на картині “Місячне світло”. Майстер використовує напрочуд мало кольорів, але здається, ми бачимо, як вона тремтить на морських хвилях, як поволі змінюється.

- На що ми найперше звертаємо увагу?
- Як ви гадаєте, що хотів показати художник?
- Які хмари до нас ближчі?
- Як художник зобразив місячну доріжку, що веде до обрію?
- Де на картині зустрічаються земля і небо?

Пісня, картина, музика

Послухайте з дітьми популярну українську пісню “[Ніч яка місячна...](#)” у виконанні Анни Рекер та одного з найкращих оркестрів світу “Оркестру Йоганна Штрауса”. Керівника оркестру, нідерландського диригента і скрипаля Андре Ріє, називають “королем вальсу”, як колись називали Йоганна Штрауса-сина.

Дехто вважає цю пісню народною, але автором слів є Михайло Старицький, музику до неї написав Микола Лисенко. Проте пісня стала відомою на весь світ з іншою мелодією, авторами якої є кобзар Андрій Волощенко та Василь Овчинніков.

- Чи схожі пісня і п'єса Клода Дебюссі?
- Чи пасує пісня до картини Йогана Бартолда Йонгкінда? Чому?
- Що у своєму творі помітив художник, а що — композитор?
- Що додала пісня?
- Перегляньте свої світлини. Зберіть з однокласниками та однокласницями колекцію місячних доріжок. Чи є однакові? Чому?

Забарвлення звучання

Голос музичного інструмента

Ви помітили, як змінюється звучання п'єси, коли її виконують на різних музичних інструментах? Але ж музиканти грають одну й ту саму п'єсу.

Пригадайте з дітьми, як по-різному звучав один й той самий ритм, виконаний на різних музичних інструментах, як звучала п'єса Клода Дебюссі “Місячне світло”, виконана на роялі, на арфі та у виконанні оркестру, скрипки і роялю.

Кожний музичний інструмент має свій **тембр** — забарвлення звучання, тому п'єса звучить інакше. Пригадуєте, ми говорили про голос музичного інструмента? А зараз дізналися його назву — *тембр*.

Тембр одна з ознак музичного звуку поряд з висотою, гучністю, тривалістю. Свій неповторний тембр має і голос людини.

Розпізнаємо голоси

Запропонуйте дітям розпізнати добре знайомі їм голоси однокласників та однокласниць (діти домовляються, яку фразу всі говоритимуть), коли вони говорять як зазвичай, пошепки і голосно.

- Коли розпізнавати було найлегше? Найскладніше?
- Голоси яких дітей розпізнати було складно?
- А якщо спробувати зробити те саме по телефону?
- Коли у повсякденному житті ми впізнаємо людину по голосу?
- Розкажи, які кумедні випадки можуть трапитися, коли ми обізналися.
- Які ще досліди можна вигадати?

Цю роботу можна продовжити

Виконайте з дітьми завдання на с. 2 з [робочого зошита-альбому "Мистецтво"](#) для 4 класу.

Подивіться (добірку світлин "[Ілюмінація на вулицях](#)"), як дизайнери прикрасили світлом, тобто ілюмінацією, місто. Порівняйте ілюмінацію і світломузику. Запишіть свій висновок.

Запропонуйте дітям пригадати, як змінюється їхня вулиця, їхнє рідне місто чи селище ввечері, як причепурюється перед святами.

- Що використовують дизайнери для цього?
- Яка роль світла у вбранні вулиць?
- Як вам хотілося б прикрасити вашу вулицю? Намалюйте ескіз.